

ആയുഷ്കാമീയം - 'വിവൃതി'യിലൂടെ

ഡോ. ടി. രശ്മി

പ്രൊഫസർ, സിദ്ധാന്ത സംഹിത വിഭാഗം

ഗവ. ആയുർവേദ കോളേജ്, തൃപ്പൂണിത്തുറ

പദ്മഭൂഷണം വൈദ്യഭൂഷണം ശ്രീമാൻ രാഘവൻ തിരുമുൽപ്പാട് മാഷ് രചിച്ച അഷ്ടാംഗഹൃദയം ആയുഷ്കാമീയത്തിന്റെ വിവൃതി എന്ന ഏകാദ്ധ്യായവ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ പ്രകാശനം 27.06.2024 ന് കോട്ടയ്ക്കൽ ആയുർവേദ കോളേജിൽ വെച്ചു നടന്ന ശാസ്ത്രസെമിനാറിനോട് അനുബന്ധിച്ച് നടക്കുകയുണ്ടായി. തദ്വസരത്തിൽ ഈ വ്യാഖ്യാനത്തെക്കുറിച്ച് ഒരു ചെറിയ വിശദീകരണം സദസ്സിനുമുമ്പാകെ നടത്തുവാൻ എനിക്ക് അവസരം ലഭിച്ചു. അതിന്റെ ഒരു സംക്ഷിപ്തരൂപം ഇവിടെ കുറിക്കട്ടെ.

ഇന്ന് ബൃഹത്തരയീ-ലഘുത്രയികൾക്ക് പല പ്രസിദ്ധമായ വ്യാഖ്യാനങ്ങളും ലഭ്യമാണെന്നിരിക്കെ അതിലെ ഏതെങ്കിലും ഒരു അദ്ധ്യായത്തിനുമാത്രമായി പൂർണ്ണമായ വ്യാഖ്യാനലക്ഷണങ്ങളോടൊത്ത ഒരു സ്വതന്ത്രഗ്രന്ഥം ഉണ്ടാകുന്നത് അപൂർവ്വം തന്നെയാണെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു. ആയുർവേദവിചക്ഷണന്മാർക്കും വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും എന്നും വായിക്കാനും സംശയം തീർക്കാനും സ്വന്തം ആശയങ്ങളെ യുക്തിപൂർവ്വം മനസ്സിലാക്കാനും ഒരുപോലെ ഉതകുന്ന ഉത്തമഗ്രന്ഥം തന്നെയാണിത്. ആയുർവേദസംഹിതകളിലെ സൂത്രസ്ഥാനത്തിന് ശരീരത്തിലെ ശിരസ്സി (ഉത്തമാംഗം)ന്റെ സ്ഥാനമാണ് കൽപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. അതിൽത്തന്നെ ആദ്യത്തെ അദ്ധ്യായമാകട്ടെ സാമാന്യമായി ആ ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള സർവ്വസിദ്ധാന്തങ്ങളുടേയും സമാഹാരവുമായിരിക്കും. ഇങ്ങനെ നോക്കിയാൽ ആയുഷ്കാമീയത്തിന്റെ പഠനം കൊണ്ട് അഷ്ടാംഗഹൃദയത്തിന്റെ പൂർണ്ണമായ ഒരു പഠനമാണ് സൂക്ഷ്മരൂപത്തിൽ സാധിക്കുന്നത് എന്നു പറയാം. അതിനു സഹായകമായി ഒരു ഉത്തമാചാര്യന്റെ ശിക്ഷണംകൂടി ലഭിച്ചാലോ? അതാണ് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിലൂടെ ഒരു ആയുർവേദസാധകന് ലഭിക്കുന്നത്.

ആയുഷ്കാമീയത്തിലെ മംഗളശ്ലോകത്തിൽ നിന്നുതന്നെ നമുക്ക് തുടങ്ങാം. ഈയൊരു ശ്ലോകത്തിനു മാത്രമായി പന്ത്രണ്ടു പേജുകൾ നിറയുന്ന ബൃഹത്തായ ഒരു വിവരണം നൽകിയിരിക്കുന്നു. സർവ്വകലാശാലാ പരീക്ഷകളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം വലിയ പ്രസക്തിയൊന്നുമില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അദ്ധ്യാപകരോ വിദ്യാർത്ഥികളോ ഈ ശ്ലോകത്തിന് വലിയ പ്രാധാന്യം നൽകാറില്ല. എന്നാൽ ആയുർവേദം അഭ്യസിച്ചുതുടങ്ങുന്ന ഒരു വിദ്യാർത്ഥിക്ക് ആയുർവേദത്തിന്റെ സമീപനത്തെക്കുറിച്ച് ഏകദേശമായ ഒരു ബോധം ഉണ്ടാക്കിയെടുക്കാനും, അതുവഴി പല സംശയങ്ങൾക്കും അറുതി വരുത്താനും ഈ മംഗളശ്ലോകത്തിന്റെ പഠനം സഹായിക്കുന്നു എന്ന് ഗ്രന്ഥകാരൻ വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഇതിലെ രാഗാദി എന്ന പദത്തിലെ രാഗം എന്നതിനെ വളരെ കൃത്യമായി അദ്ദേഹം നിരൂപണം ചെയ്യുന്നുണ്ട്. കടപയാദിസംഖ്യാക്രമമനുസരിച്ച് ൪ എന്നതിന് രണ്ട് (2) എന്നും ൮ എന്നതിന് മൂന്ന് (3) എന്നും സംഖ്യകൾ കൽപ്പിക്കാം. അങ്ങനെ നോക്കിയാൽ രണ്ടിനേയും (രണ്ട് മനോഭോഷങ്ങൾ)മൂന്നിനേയും (മൂന്ന് ശാരീരികഭോഷങ്ങൾ) ദുഷിപ്പിക്കുന്നത് എന്നർത്ഥം വരും. അപ്പോൾ എല്ലാ രോഗങ്ങളുടേയും അടിസ്ഥാനകാരണമായി രാഗത്തെ മനസ്സിലാക്കണം എന്നുള്ള വിശദീകരണം ആചാര്യൻ നൽകുന്നു. ഇന്നുവരെ മറ്റൊരു വ്യാഖ്യാനവും സ്പർശിക്കാത്ത ഒരു അർത്ഥതലമാണിത്. അതുപോലെ തനതായ വിശദീകരണം നൽകി സമ്പന്നമാക്കിയ മറ്റൊരു ശ്ലോകഭാഗമാണ് അശേഷകായപ്രസൂതാൻ എന്നത്. സർവ്വശരീരവ്യാപിതം എന്ന് സാമാന്യമായി തോന്നുന്ന അർത്ഥം മുതൽ സാംക്രമികരോഗങ്ങൾ എന്ന് വരെ അർത്ഥം നൽകാവുന്ന ഒരു വ്യാപ്തി ഈ ഭാഗത്തിന് നൽകിയിരിക്കുന്നു.

ആയുർവേദം എന്ന പദത്തിന് ഏറ്റവും യോജിച്ച ആംഗലേയപദം ബയോളജി എന്നാണെന്ന് അർത്ഥശങ്കയ്ക്കിടയില്ലാത്തവിധം അദ്ദേഹം സമർത്ഥിച്ചിരിക്കുന്നു. ആരാണ് അപൂർവ്വ വൈദ്യൻ? എന്ന ചോദ്യത്തിനു നൽകുന്ന വിവരണം ഒരേ സമയം ലളിതവും ഗഹനവുമാണ്. ആയുർവേദപാഠ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽവെച്ച് മുഖ്യമായ സ്ഥാനം അഷ്ടാംഗഹൃദയത്തിനു

തന്നെയാണെന്ന് അദ്ദേഹം പറയുന്നുണ്ട്. കാരണം മറ്റു ഗ്രന്ഥങ്ങളെ എത്രയൊക്കെ നിഷ്ക്കർഷിച്ചു പഠിച്ചാലും ആയുർവേദത്തെക്കുറിച്ച് സമഗ്രവും പ്രസക്തവുമായ അറിവ് അഷ്ടാംഗഹൃദയപഠനം കൊണ്ടേ ഉണ്ടാകുന്നുള്ളൂ. ഇക്കാലത്തെ പഠനരീതികൊണ്ട് വളരെയധികം വിവരമുണ്ടാകുന്നു. എന്നാൽ സമഗ്രത ഉണ്ടാകുന്നു എന്ന് പറഞ്ഞുകൂടാ. അദ്ധ്യാപകരും ഇക്കാര്യത്തിൽ ജാഗരൂകരാകേണ്ടതാണെന്ന് അദ്ദേഹം ഉപദേശിക്കുന്നു. അതായത് വിദ്യാർത്ഥികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അഷ്ടാംഗസംഗ്രഹം, ചരകസംഹിത തുടങ്ങിയ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചുപോയാൽ മതി. ആദ്യ ഘട്ടവിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ അതിലൊന്നും വലിയ ഉപസ്ഥിതിയൊന്നും വേണമെന്നില്ല എന്നും ഇക്കാര്യത്തിൽ അദ്ധ്യാപകരാണ് വേണ്ടത്ര ശ്രദ്ധ പുലർത്തി വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശകരാകേണ്ടവർ എന്നുമാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം.

ഇതി ഹ സ്മാഹുരാത്രേയാദയോ മഹർഷയഃ എന്നിടത്തെ ഹ ശബ്ദം അനുകമ്പാസൂചകമാണെന്നാണ് ആചാര്യൻ പറയുന്നത്. അതായത് ആയുർവേദം പഠിക്കുന്നവരേയും, പ്രവർത്തിക്കുന്നവരേയും അതിന് പ്രേരിപ്പിക്കുന്നത് അനുകമ്പയാകണം എന്നർത്ഥം. അടുത്ത ശ്ലോകമായ ആയുഃ കാമയമാനേന വിധേയഃ പരമാദരഃ എന്നത് ഗ്രന്ഥാധിഷ്ഠിതമായ അനുബന്ധചതുഷ്ടയത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതാണെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. തുടർന്ന് അനുബന്ധചതുഷ്ടയത്തെക്കുറിച്ച് സുദീർഘമായ വിവരണവും നൽകുന്നു.

ആയുർവേദത്തിലെ അഷ്ടാംഗവിഭജനം എന്നത് വാഗ്ഭടസങ്കൽപ്പമല്ല എന്നും ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ സൗകര്യവും ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രയോജനവും ഉദ്ദേശിച്ചുള്ള ഏതുതരത്തിലുള്ള വിഭജനവും അംഗീകരിക്കാവുന്നതാണെന്നും സോദാഹരണം വ്യക്തമാക്കുന്നു. പഠിതാക്കൾക്ക് അവ്യക്തമായി തോന്നിയേക്കാവുന്ന ഗ്രഹചികിത്സയെക്കുറിച്ച് പറയുമ്പോൾ ഗ്രഹങ്ങൾ എന്നാൽ മനസ്സിന്റെ സങ്കൽപ്പങ്ങളാണെന്നും, അത് കുറേയൊക്കെ അവനവന്റെ വിശ്വാസങ്ങളിൽ അധിഷ്ഠിതമാണെന്നും സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് വിഷത്തെ വിഷം കൊണ്ടെന്നപോലെ

വിശ്വാസം കൊണ്ട് ജയിക്കുക എന്ന തത്വമാണ് ബലിഹോമാദികളായ ഗ്രഹചികിത്സയുടെ യുക്തി എന്ന് സംശയാതീതമായി ഇതിൽ വിവരിക്കുന്നു. അഗദം എന്ന പദത്തെ അഗം (ആയുസ്സ്) ദാതി ഇതി അഗദം എന്ന നിരുക്തിയിലൂടെ വിശദമാക്കുന്നു.

ആയുർവേദസാഹിത്യത്തിന്റെ വികാസപരിണാമങ്ങളിൽ മുഖ്യമായ ഒരു മദ്ധ്യസ്ഥസ്ഥാനമാണ് വാഗ്ഭടൻ നൽകിയിരിക്കുന്നത്. കാലത്തിന്റെ കുഞ്ഞൊഴുക്കിൽപെട്ട് കേവലം വികലാംഗമായി അവശേഷിക്കുമായിരുന്ന ആയുർവേദത്തിന് പഠന-പാഠന യോഗ്യമായ ഒരു സമഗ്രരൂപം നമുക്ക് ലഭ്യമാക്കിയത് വാഗ്ഭടൻ എന്ന മഹാചാര്യൻ തന്നെയാണെന്ന് അദ്ദേഹം ഉറപ്പിക്കുന്നു. ആയുഷ്കാമീയത്തിലെ വിഷയാവതരണത്തിലേക്ക് കടക്കുമ്പോൾ ശരീരം, ദ്രവ്യം, രോഗം, ചികിത്സ എന്നിങ്ങനെ ക്രമബന്ധിതമായാണ് വിശദീകരണം എന്നു മനസ്സിലാക്കണം. ദോഷം, ധാതു, മലം എന്നീ ത്രിതയവർണ്ണനയിലൂടെ ശരീരഘടന വിവരിക്കുന്നു. വായുഃ പിത്തം കഫശ്ചേതി ത്രയോ ദോഷാ സമാസതഃ എന്ന ശ്ലോകത്തിലെ സമാസതഃ എന്ന പദം, ഈ അദ്ധ്യായത്തിലെ ഓരോ ശ്ലോകത്തോടു മൊപ്പം ചേർത്തു മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാണെന്ന് പറയുന്നു. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞവയുടെ വിശദീകരണം (ഉദ്ദേശ-നിർദ്ദേശങ്ങൾ) പിന്നീട് സന്ദർഭാനുസരണം വിവരിക്കുന്നതാണ് ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ രീതി. ശരീരത്തിന്റെ ഭാഷയാണ് ലക്ഷണങ്ങളെന്നും ആ ഭാഷയെ മനസ്സിലാക്കാനുള്ള വ്യാകരണമാണ് ആയുർവേദ സിദ്ധാന്തങ്ങളെന്നും ആചാര്യൻ വ്യക്തമാക്കുന്നു. അടുക്കളയിലെ പാചകത്തെ താരതമ്യം ചെയ്തുകൊണ്ട് ശരീരത്തിലെ ദോഷസ്ഥാനങ്ങളെ സ്വയം നിരീക്ഷിക്കാനും മനസ്സിലാക്കാനും ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടുള്ള പഠനരീതികളിലൂടെ ആയുർവേദസിദ്ധാന്തങ്ങളുടെ യുക്തി പൂർവ്വമായ പഠനം അനായാസം നിർവ്വഹിക്കാനാവുമെന്നും അദ്ദേഹം സമർത്ഥിക്കുന്നു. ശീതാധികമായ അർദ്ധരാത്രിയിലുള്ള പിത്തവർദ്ധനവിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഇതിലെ വിശദീകരണം വളരെ യുക്തിസഹമാണ്. മിക്കവാറും എല്ലാ വ്യാഖ്യാതാക്കളും സൗകര്യപൂർവ്വം ഒഴിവാക്കിയിട്ടുള്ള ഈ വിഷയം വളരെ ഭംഗിയായി കൈകാര്യം ചെയ്തിരിക്കുന്നതിലുള്ള

വൈദഗ്ദ്ധ്യം എടുത്തുപറയത്തക്കതാണ്. യോഗവാഹിതം എന്ന പദത്തിന്റെ വ്യാപ്തി കോഷ്ഠത്തിന്റേയും അഗ്നിയുടെയും സ്വഭാവത്തിലൂടെ വിശദമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

പ്രകൃതിയെക്കുറിച്ച് പറയുമ്പോൾ ബീജത്തിലെ ദോഷാംശങ്ങൾക്ക് ദൈവിധ്യം കൽപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ദേഹപ്രകൃതിയുടേയും, സഹജരോഗങ്ങളുടേയും ആവിർഭാവത്തിന് വളരെ ശാസ്ത്രീയമായ വിശദീകരണം നൽകിയിരിക്കുന്നു. ജനറ്റിക്സിന്റെ നൂതനാശയങ്ങൾ പഠിച്ചുവരുന്ന വിദ്യാർത്ഥികളുടെ സ്വാഭാവികമായ സംശയങ്ങൾക്കുള്ള മറുപടിയാണ്. ഇത്. ഇതിലെ പ്രകൃതികളിൽവെച്ച് ഉത്തമമായതിനെയും ശ്രേഷ്ഠമായതിനേയും കുറിച്ചുള്ള വിവരണം ശ്രദ്ധേയമാണ്. കേൾക്കുന്ന മാത്രയിൽ വലിയ അർത്ഥാന്തരമില്ലാത്ത വാക്കുകളായി തോന്നാമെങ്കിലും, അതിനെക്കുറിച്ചുള്ള വിശദീകരണം ഈ വാക്കുകളുടെ വ്യത്യസ്തമായ അർത്ഥതലങ്ങളെ അനാവരണം ചെയ്യുന്നതാണ്. ത്രിഗുണാശ്രിതങ്ങളായി മാനസപ്രകൃതികളും പഞ്ചഭൂതാനുസരണ ഭൂതപ്രകൃതികളും ആചാര്യന്മാർ നിർദ്ദേശിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, വിഷയാവബോധത്തിന്, ദോഷപ്രകൃതികളുടെ പഠനം തന്നെയാണ് പ്രധാനം എന്ന് ഇവിടെ ആചാര്യൻ വ്യക്തമാക്കുന്നു. പരസ്പരവിരുദ്ധങ്ങളായ ഗുണങ്ങളോടുകൂടിയ ത്രിദോഷങ്ങൾ എങ്ങനെ പരസ്പരപൂരകങ്ങളായി നിന്നുകൊണ്ട് ശരീരത്തെ നിലനിർത്തുന്നു എന്നതിന്റെ വിശദീകരണം ശ്രദ്ധേയമാണ്.

അടുത്തത് ദ്രവ്യാധികരണമാണ്. ശരീരത്തെ (ദോഷ) ഗുണാധിഷ്ഠിതമായി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ ദ്രവ്യങ്ങളെയും ഗുണങ്ങൾക്കൊണ്ടുതന്നെയാണ് വിവരിച്ചിരിക്കുന്നത്. ദ്രവ്യപഠനസാമഗ്രികളായ രസം, വീര്യം, വിപാകം, ഗുണം എന്നിവയെല്ലാം ഒരർത്ഥത്തിൽ ഗുണത്തിൽ തന്നെപെടുന്നു. ദ്രവ്യങ്ങളിൽ ശമനമെന്നാൽ കൂടിയതിനെ കുറയ്ക്കുന്നതെന്നും, കോപനമെന്നാൽ കുറഞ്ഞതിനെ കൂട്ടുന്നതെന്നും, സ്വസ്ഥഹിതമെന്നാൽ കൂട്ടുകയോ കുറയ്ക്കുകയോ ചെയ്യാതെ സമത്വത്തെ നിലനിർത്തുന്നതാണെന്നുമാണ് ആചാര്യപക്ഷം. അങ്ങനെ ദോഷാദികളിലൂടെ ശരീരത്തേയും രസാദികളിലൂടെ ദ്രവ്യത്തേയും പരിചയപ്പെടുത്തുന്നു.

ഇനി രോഗ-ആരോഗ്യ പ്രകരണമാണ്. ഇവിടെ രോഗങ്ങളുടെ ബഹിരംഗ (കാലാർത്ഥകർമ്മങ്ങളുടെ ഹീനമിഥ്യാതിയോഗം) അന്തരംഗ (ത്രിദോഷങ്ങൾ) കാരണങ്ങൾ വിവരിക്കുന്നു. നിജരോഗത്തിന് വ്യക്തിപരം എന്നൊരു വിശേഷണവും നൽകിയിട്ടുണ്ട്. അവനവന്റെ അശ്രദ്ധ നിമിത്തമുണ്ടാകുന്നത് എന്ന് താൽപര്യം. പല വ്യാഖ്യാനങ്ങളിലും അത്രതന്നെ വ്യക്തതയില്ലാതെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ഒന്നാണ് ഹീന-മിഥ്യാ-അതിയോഗശബ്ദങ്ങൾ. ഇവിടെ യോഗം എന്നതിന് കാലാർത്ഥകർമ്മങ്ങളോടുള്ള ശരീരത്തിന്റെ ബന്ധമാണ് കുറിക്കുന്നതെന്ന് ആചാര്യൻ പറയുന്നു. ഇങ്ങനെ വിശദീകരിക്കുമ്പോൾ അർത്ഥം കൂടുതൽ തെളിയുന്നതായി കാണാം. മനോദോഷങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ശ്ലോകത്തിലെ (രജസ്) തമശ്ച മനസോ ദാഗ ച ദോഷാവുദാഹൃതൗ)ചകാരത്തിന് വാത-പിത്ത-കഫങ്ങൾ എന്ന അർത്ഥം കൽപ്പിക്കണമെന്നും അവർക്കുകൂടി മനോരോഗാരോഗ്യകാര്യങ്ങളിൽ പ്രസക്തിയുണ്ടെന്ന് വ്യക്തമാക്കുകയാണ് ഈ ശ്ലോകം എന്നും വിശദമാക്കുന്നു, പഞ്ചലക്ഷണനിദാനം പറഞ്ഞതിനുശേഷം ഉപശയം എന്ന ഘടകത്തിന് കാലവും ദേശവുമായുള്ള ബന്ധം പരിഗണിച്ചുകൊണ്ടാണത്രേ പിന്നീട് ദേശ-കാല വിശദീകരണം നടത്തിയിരിക്കുന്നത്. ജാംഗലദേശത്തിന് പിത്താനുബന്ധവും ആനൂപദേശത്തിന് വാതാനുബന്ധവും കൽപ്പിക്കാവുന്നതാണെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു. കേവലം പിത്തം അധികമായിരിക്കുന്ന ദേശം, ജനവാസയോഗ്യമല്ലാത്തതുകൊണ്ടായിരിക്കാം ആയുർവേദത്തിന്റെ പരിഗണനയിൽ വരാത്തത് എന്ന് അദ്ദേഹം പറയുന്നുണ്ട്.

അടുത്തത് ഔഷധപ്രകരണമാണ്. ഇതിൽ ശോധനം ശമനം ചേരി സമാസാദൗഷധം ദിധാ എന്ന ശ്ലോകത്തിനെ വിവിധ അടുക്കുകളായി വിശദമാക്കുന്നു. സമാസാത് എന്ന പദത്തിന് ആയുർവേദത്തിലെ നിലവിലുള്ള എല്ലാ ചികിത്സകളും ഈ രണ്ടെണ്ണത്തിന്റെ അവാന്തരവിഭാഗങ്ങളാണെന്നും ച എന്ന പദം കൊണ്ട് എല്ലാ ക്രിയാക്രമങ്ങളും ഇതിലുൾപ്പെടുന്നു എന്നും ഇതി എന്നതുകൊണ്ട് അതാതിന് അർഹതയുള്ളിടത്ത് അതാതു ചികിത്സകൾതന്നെ നിഷ്കർഷിച്ച് ചെയ്യണമെന്നും

അർത്ഥം നൽകുന്നു. ശരീരജാനാം എന്ന് പ്രത്യേകിച്ച് പറയുന്നതിൽ നിന്നും പ്രകൃതിദോഷങ്ങൾക്ക് ചികിത്സയില്ലെന്നും, ശാരീരികമായി വർദ്ധിക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾക്കാണ് ചികിത്സ വിധിക്കുന്നതെന്നും മനസ്സിലാക്കേണ്ടതാണ്. കർമ്മഭിഃ അനുമീയന്തേ എന്ന നിയമപ്രകാരം അതാതു വിധത്തിൽ ശോധനം ചെയ്താൽ, അതാതു ദോഷങ്ങൾ ശമിക്കുന്നു എന്ന അനുഭവപാഠത്തിൽ നിന്നാണ് ശരീരത്തിലെ ദോഷസ്ഥാനങ്ങളെ നിർണ്ണയിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാനം എന്നാണ് ആചാര്യപക്ഷം. അതായത് ചികിത്സയുടെ ഫലപ്രാപ്തിയാണ് ശരീരത്തിലെ ദോഷസ്ഥാനനിർണ്ണയത്തിനാധാരം എന്നർത്ഥം. രോഗിക്കുണ്ടായിരിക്കേണ്ട ചതുർഗുണങ്ങളിൽ ആര്യഃ എന്ന പദം പ്രത്യേകം അദ്ദേഹം വിവരിക്കുന്നു. ധനികരായ രോഗികളെ മാത്രമേ ചികിത്സിക്കാവൂ എന്നല്ല ഇതിന്റെ താൽപര്യം, മറിച്ച് കാര്യമാത്രപ്രസക്തമായി, ആർഭാടം ഒഴിവാക്കി, സാമൂഹികമായ സംവിധാനങ്ങൾ ഒരുക്കി പ്രയോജനപ്പെടുത്തി ചികിത്സിക്കുക എന്നതാണ് അർത്ഥമാക്കേണ്ടത്. ഗാന്ധിയൻ ആദർശങ്ങളിലൂന്നി ജീവിക്കുന്ന ഒരു മഹാത്മാവിന് ഈ അർത്ഥങ്ങൾക്കാണ് പ്രസക്തിയുള്ളതും. ശസ്ത്രക്ഷാരകർമ്മങ്ങൾ അനിവാര്യമായ മറ്റു ചികിത്സകൾ എന്നിവയെ, വാഗ്ഭടൻ കൃപ്ര സാദ്ധ്യഗുണത്തിലുൾപ്പെടുത്താൻ കാരണം, അന്നത്തെ കാലത്തെ സ്ഥിതിഗതികളെ പരിഗണിച്ചുകൊണ്ടാകണം എന്ന് പറയുന്നു. കാലം മാറുമ്പോൾ സ്ഥിതിഗതികളെക്കുറിച്ചും മാറിചിന്തിക്കാൻ വൈദ്യന്മാരും പ്രാപ്തരാകണം എന്ന സന്ദേശവും ഇതിലൂടെ നൽകുന്നു.

അഷ്ടാംഗഹൃദയം എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഘടനയെക്കുറിച്ച് വിശദമാക്കിക്കൊണ്ടാണ് ഉപസംഹാരം. ഇതിൽ ആകെ 120 അദ്ധ്യായങ്ങൾ, 6 സ്ഥാനങ്ങൾ, ഏകദേശം 8000 ശ്ലോകങ്ങൾ എന്നിങ്ങനെയാണുള്ളത്. 120 എന്ന സംഖ്യ ഒരു മനുഷ്യായുസ്സിനെയും 6 എന്നത് ഉൽപ്പത്തി, സ്ഥിതി തുടങ്ങിയ ജീവിതകാലഘട്ടത്തിലെ ആറ് ഭാവങ്ങളെയും കുറിക്കുന്നതായി കരുതാം. ജീവിതത്തിന്റെ എല്ലാ സാഹചര്യങ്ങളിലുമുണ്ടാകാവുന്ന രോഗാരോഗ്യസ്ഥിതിവിശേഷങ്ങൾ, രോഗങ്ങൾക്കുള്ള പരിഹാരമാർഗ്ഗങ്ങൾ

എന്നിവ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ സമഗ്രമായി പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന പൂർണ്ണവിശ്വാസത്തോടെയാണ് ആചാര്യൻ തന്റെ ഗ്രന്ഥത്തിന് പരിസമാപ്തി കുറിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രകാശനത്താൽ ആയുർവേദലോകവും കൂടുതൽ പ്രകാശമാനമാകട്ടെ എന്നാശംസിക്കുകയും പ്രാർത്ഥിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അഷ്ടാംഗഹൃദയത്തെ പാഠനവബോധാനുഷ്ഠാനപ്രചരണങ്ങളിലൂടെ ഏറ്റവും പ്രയോജനപ്രദമാക്കുക എന്നതാണ് ഇത്തരൂണത്തിൽ ആചാര്യൻ സമർപ്പിക്കാവുന്ന ഏറ്റവും മഹത്തായ ഗുരുദക്ഷിണ എന്നും ഞാൻ കരുതുന്നു.

ആചാര്യപാദങ്ങളിൽ നമസ്ക്കരിച്ചുകൊണ്ട് വിരമിക്കട്ടെ

